

Zgodovina literarne nagrade *Vstajenje*

Na sedežu *Slovenske prosvete* na ulici Donizetti 3 v Trstu so se 19. septembra 1963 zbrali predstavniki zamejskih demokratičnih in katoliških organizacij, revij, časopisov, Mohorjeve družbe iz Gorice in Celovca in na pobudo duhovnika in pesnika dr. Stanka Janežiča ustanovili Literarno nagrado *Vstajenje*. Namenjena je zamejskim in zdomskim pesnikom, pisateljem in znanstvenikom, ker ustvarjajo v težjih razmerah, kakor v matični domovini, imajo manjši odziv in navadno tudi ne dosežejo nobenega drugega javnega priznanja. Nagrado dobi delo, ki je na umetniški višini, temelji na vrednotah zahodnoevropske kulture in krščanstva, znanstveno delo pa na trdnih znanstvenih osnovah, izšlo pa je v letu pred podelitvijo nagrade.

Podelitev nagrade je javna na večeru *Društva slovenskih izobražencev*, s čimer javnosti pokažejo bogastvo in mnogovrstnost zamejske in zdomske ustvarjalnosti, pesnikom, pisateljem in znanstvenikom pa dajo vsaj skromno javno priznanje in se jim zahvalijo za njihov trud. Na prireditvi se prijateljsko srečajo z nagrajencem, njegovo celotno delo pa predstavijo z referatom in branjem iz avtorskih del.

Nagrado podeljujejo v velikonočnem času, zato se imenuje *Vstajenje*. Seja za določitev nagrade poteka na veliki teden, sklicuje jo predsednik, odločitve pa sprejemajo z večino glasov. Nagrada je enkratna.

Izvoljeni odbor petih članov skrbi za nagrado in jo tudi podelil. Odbor trenutno sestavljajo ravnatelj dr. Anton Kacin, pisatelj in časniki Franc Jeza in prof. Martin Jevnikar iz Trsta, dr. Rafko Vodeb, duhovnik, pesnik in profesor v Rimu in pisatelj Lev Detela z Dunaja. Prof. Martin Jevnikar je imel najboljši pregled nad zamejsko in zdomsko literaturo, ki jo zbiral in o njej poročal na Radiu Trst A, v Mladiki in Literarnih vajah, zato je bil imenovan za predsednika. Odbornikom je vsako leto mesec dni pred sejo poslala seznam knjig, ki so izšle v zadnjem letu. Komisija je neodvisna od strank in društev, sama se dopolnjuje in samostojno skrbi za denar in podelitev nagrade.

Leta 1969 je iz odbora izstopil Lev Detela, ker je bil na Dunaju preveč oddaljen. 20. maja 1971 je izstopil Rafko Vodeb, ker se je vrnil v domovino. Namesto njiju sta bila izvoljena prof. dr. Zora Tavčar Rebula, pesnica in pisateljica, in prof. dr. Zorko Harej, skladatelj in pevovodja. 18. aprila 1974 je odstopil Franc Jeza zaradi nesoglasja pri podelitvi nagrade skladatelju Ubaldu Vrabcu. Njegovo mesto je sprejela pesnica in kulturna delavka Ljubka Šorli Bratuž iz Gorice. 8. novembra 1983 je zaradi starosti odstopil dr. Anton Kacin, na njegovo mesto pa je bil izvoljen Marij Maver, urednik Mladike in kulturni delavec. 30. aprila 1993 je umrla Ljubka Šorli Bratuž, zato je bila na njeno namesto izvoljena prof. Diomira Fabjan Bajc. Leta 1999 je iz komisije izstopil dolgoletni predsednik prof. Martin Jevnikar, vstopili pa so prof. Robert Petaros, prof. Lojzka Bratuž in prof. Neva Zaghet. Leta 2010 je umrl dr. Zorko Harej, na njegovo mesto pa je bila izvoljena Magda Jevnikar. Komisijo danes sestavljajo: Lojzka Bratuž kot predsednica komisije, Marij Maver, Diomira Fabjan Bajc, Robert Petaros, Zora Tavčar, Neva Zaghet in Magda Jevnikar.

Prvih deset let sta prof. Martin Jevnikar in dr. Anton Kacin denarne prispevke za nagrado pridobila pri trgovcih v Trstu in na Opčinah. Od 1973 dalje denar podarja *Zadružna kraška banka* z Opčin, nagrado pa nagrajencu podeli njen predstavnik.

Dosedanji prejemniki nagrade *Vstajenje*:

1. 1963 – Vinko Beličič za zbirko črtic *Nova pesem*
2. 1964 – Ruda Jurčec za knjigo spominov *Luči in sence*, I. del
3. 1965 – France Dolinar za *eseja* o Slomšku in Grivcu v Meddobju 1963–1965
4. 1966 – Karel Mauser za roman *Ljudje pod bičem*, III. del
5. 1967 – Vinko Brumen za knjigo esejev *Iskanja*
6. 1968 – Alojz Rebula za roman *V sibilinem vetru*
7. 1969 – Lev Detela za *7 knjig* pesmi in proze
8. 1970 – Boris Pahor za potopisni roman *Skarabej v srcu*
9. 1971 – Vladimir Kos za pesmi *Ljubezen in smrt. In še nekaj*
10. 1972 – Milka Hartman za pesmi *Lipov cvet*
11. 1973 – Valentin Polanšek za črtice *Velike sanje malega človeka*
12. 1974 – Ubald Vrabec za *Ljudske nabožne* in *Maša št. 5*
13. 1975 – Andrej Kobal za spomine *Svetovni popotnik pripoveduje*
14. 1976 – Štefan Tonkli za zbirko *Na križpotju cest stojim* in za življenjsko delo
15. 1977 – Irena Žerjal za zbirko *Pobegla zvezda*
16. 1978 – Zora Piščanc za roman *Pastirica Urška*
17. 1979 – Franc Jeza za fantastične črtice *Nevidna meja*
18. 1980 – Pavle Merku' za *Plemiška pisma*
19. 1981 – Bruna Pertot za črtice *Dokler marelice zorijo*
20. 1982 – Zora Tavčar za spomine *Veter v laseh*
21. 1983 – Ljubka Šorli za zbirko *Veseli ringaraja* in za življenjsko delo
22. 1984 – Saša Martelanc za knjigo črtic *Melodija*
23. 1985 – France Papež za zbirko *Dva svetova*
24. 1986 – Tomaž Simčič za znanstveno knjigo *Jakob Ukmar*
25. 1987 – Franc Sodja za *Pisma mrtvemu bratu*
26. 1988 – Janko Messner za *Živela Nemčija. Dnevnik 1938 – 1941*
27. 1989 – Zorko Simčič za knjigo *Trije muzikantje ali povratek Lepe Vide*
28. 1990 – Dušan Jelinčič za *Zvezdne noči*, opis slov. odprave »Karakorum 86«
29. 1991 – Vinko Ošlak: *Saj ni bilo nikoli drugače*
30. 1992 – Igor Škamperle za roman *Sneg na zlati veji*
31. 1993 – Tone Brulc: *Vardevanje angelčka*
32. 1994 – Rafko Dolhar: *Od Trente do Zajzere*
33. 1995 – Jože Velikonja in Rado Lenček za knjigo *Who's Who*
34. 1996 – Stanko Janežič za pesmi *Večerno žarenje*
35. 1997 – Marko Sosič za roman *Balerina, Balerina*
36. 1998 – Živa Gruden in Milan Grego za knjigo *Beneška Slovenija. Fotomonografija / Slavia veneta. Fotomonografia*
37. 1999 – Milena Šoukal za pesmi *Ptice na poletu*
38. 2000 – Dorica Makuc za zgodovinsko knjigo *Sardinci* in za življenjsko delo
39. 2001 – Miroslav Košuta za pesniško zbirko *Pomol v severno morje* in za celotni pesniški opus
40. 2002 – Jože Blajs za roman *Na konici jezika*
41. 2003 – Evelina Umek za zbirko novel *Mandrija in druge zgodbe*

42. 2004 – Boris Pangerc za pesniško zbirko *Odžejališče*
43. 2005 – Lida Turk za monografsko delo *Zora* (o antifašistki Zori Perello)
44. 2006 – Aleksij Pregarc za dvojezično pesniško zbirko *Žlahtnost – Preziosità* in za življenjsko delo
45. 2007 – Bojan Pavletič za pričevanjsko prozno delo *Devet velikih jokov*
46. 2008 – Marko Kremžar za pričevanjsko delo *Časi tesnobe in upanja* ter za življenjsko delo
47. 2009 – Lojzka Bratuž za antologijo slovenskih goriških avtorjev *Goriška knjiga* in za življenjsko delo
48. 2010 – Alenka Rebula za knjigo *Sto obrazov notranje moči*
49. 2011 – Marjan Pertot za knjigo *Lepa Vida ob Srebrni reki*

TISKOVNI URAD SŠK